

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Т.М. Яблонська. Психолого-педагогічні умови активізації самовдосконалення особистості. У статті проаналізовано сутність феномену самовдосконалення особистості. Самовдосконалення розглядається як процес свідомого, керованого самою особистістю розвитку, в якому в суб'єктивних цілях та інтересах самої особистості цілеспрямовано формуються й розвиваються її якості та здібності. Проаналізовано складові процесу самовдосконалення. Обґрунтовано психолого-педагогічні умови активізації самовдосконалення особистості в підлітковому та юнацькому віці, зокрема провідний розвиток моральної сфери особистості; формування цінності самовдосконалення; розвиток самоусвідомлення; активізацію творчої діяльності учнів; пріоритет активних методів навчання.

Ключові слова: самовдосконалення, самовиховання, саморозвиток, самопізнання, ідеальне "Я", реальне "Я".

Т.Н. Яблонская. Психолого-педагогические условия активизации самосовершенствования личности. В статье проанализирована сущность феномена самосовершенствования личности. Самосовершенствование рассматривается как процесс сознательного, управляемого самой личностью развития, в котором в субъективных целях и интересах самой личности целенаправленно формируются и развиваются ее качества и способности. Проанализированы составляющие процесса самосовершенствования. Обоснованы психолого-педагогические условия активизации самосовершенствования личности в подростковом и юношеском возрасте, в частности ведущее развитие моральной сферы личности; формирование ценности самосовершенствования; развитие самоосознания, активизация творческой деятельности учащихся; приоритет активных методов обучения.

Ключевые слова: самосовершенствование, самовоспитание, саморазвитие, самопознание, идеальное "Я", реальное "Я".

Постановка проблеми. Актуальність проблеми самовдосконалення особистості зумовлюється тим, що в складних сучасних умовах суспільних змін зростає вагомість здатності особистості до самооновлення, до постійного вдосконалення себе. Тому важливим є вивчення психолого-педагогічних умов, які активізують самовдосконалення особистості, мотивують її на здійснення цієї діяльності.

Інтерес до проблеми самовдосконалення особистості знайшов відбиття в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних психологів. Упродовж тривалого часу розгляд проблеми самовдосконалення відбувався в межах аналізу самовиховання як його вищого рівня; при цьому дослідники підкреслювали високий духовний рівень самовдосконалення, його

позитивну спрямованість (Л.В. Батліна, В.О. Лозовой та ін.). Серед питань, які сьогодні потребують осмислення, виявлення особливої природи самовдосконалення, його сутності та змісту, з'ясування його місця серед інших самотворчих процесів; визначення основних детермінант самовдосконалення; вивчення психолого-педагогічних умов активізації самовдосконалення особистості.

Особистість замислюється над необхідністю самозміни, самовдосконалення в підлітковому та юнацькому віці в результаті розвитку самоусвідомлення, отже, саме цей віковий період складає значний науковий інтерес у плані вивчення детермінант, психологічних механізмів та особливостей цього процесу. У цьому віці поряд із розвитком самосвідомості формується характер людини, розвиваються творчі здібності, що надає процесу самовдосконалення підлітка та юнака виразного індивідуально-психологічного забарвлення, здійснює безпосередній вплив на якість, ефективність та успішність самовдосконалення. Викладені міркування зумовлюють актуальність дослідження психолого-педагогічних умов і розробки конкретних заходів, які сприятимуть активізації цього процесу.

Отже, метою статті є аналіз психолого-педагогічних умов активізації самовдосконалення особистості.

Виклад основного матеріалу. Для з'ясування психолого-педагогічних умов активізації самовдосконалення особистості слід чітко розуміти специфіку цього феномену, його відмінність від інших самотворчих процесів. У дослідженнях самовдосконалення можна виокремити два основні напрямки: 1) загальнофілософський, представлений роботами М. Фосса, У. Годвіна, В.О. Лозового, О.М. Єрахторіної та інших авторів; 2) психолого-педагогічний (Е. Еріксон, Д. Левінсон, Ю. Орлов, М.Й. Боришевський та ін.).

У межах філософського підходу самовдосконалення розглядається як процес руху на основі внутрішніх прагнень індивіда до вищих рівнів особистісного розвитку, в основі якого лежать ціннісні орієнтації та ідеали. Сутнісними ознаками самовдосконалення виступають моральність як його провідний аспект, ціннісно-гуманістичний характер, спрямованість на цілісність особистості, емпіричні прояви в основних сферах діяльності, відкритість, безкінечність та безперервність (В.О. Лозовой, О.М. Єрахторіна та ін.).

Психолого-педагогічний напрям дослідження самовдосконалення пов'язаний з вивченням змісту цього феномену, мотивів самовдосконалення, прийомів і методів роботи особистості над собою. Часто проблема самовдосконалення особистості розглядається в ракурсі її професійної діяльності.

У психологічній науці дослідження самовдосконалення особистості представлені досить обмежено, що пов'язано, безумовно, із складністю самого феномену, недостатньою розробленістю теоретико-методологічних засад і методичного інструментарію дослідження. Тут вони проводяться в

контексті розвитку духовності особистості (М.Й. Боришевський, М.В. Савчин та ін.), самотворення (Ш. Бюлер та ін.), саморозвитку суб'єкта (С.Б. Кузікова), самовиховання особистості (Ю. Орлов та ін.). При цьому самовдосконалення розглядається насамперед як процес свідомого, керованого самою особистістю розвитку, в якому в суб'єктивних цілях та інтересах самої особистості цілеспрямовано формуються й розвиваються її якості та здібності. Воно пов'язане передусім з усвідомленням особистісного ідеалу й відповідним формуванням образу "ідеального Я", що спонукає суб'єкта до самозміни. У центрі уваги опиняються психічні механізми самопізнання й самосвідомості людини, провідні мотиви, що спонукають особистість до самовдосконалення, а також процеси, що забезпечують його ефективність (самоконтроль, самооцінка, самоорганізація) (Л.М. Калашнікова, О.І. Іванова).

Зокрема, М.Й. Боришевський зазначає, що суттєвою ознакою процесу самотворення, яке визначається науковцем як синонім самовдосконалення особистості, є його дієвий характер, органічне проникнення у вияви активності, поведінки та діяльності особистості. Вважаючи самотворення однією з умов гармонійного розвитку особистості, дослідник підкреслює, що цей процес – внутрішня діяльна основа, стрижнева, сутнісна здатність, що забезпечує можливість безперервних змін у структурі особистості як динамічної, саморегульованої та відкритої системи [4]. Самовдосконалення неможливо уявити поза суб'єктністю особистості як здатністю активного суб'єкта творити себе і водночас спричиняти позитивні зміни в усьому навколишньому, а також завдяки цьому переживати цінність життєвих виявів своєї індивідуальності, власної неповторності. Як зазначає М.Й. Боришевський, самотворення – це розгортання власної суб'єктності, зростання її рівня, ефективності.

Потреба в самовдосконаленні не виокремлюється дослідниками в самостійну потребу; більшість дослідників (зокрема М. Михайлов, О. Киричук, Н. Білоусова та ін.) відносять її до духовних потреб особистості. Розкриваючи зміст потреби в самовдосконаленні, можна виокремити наступні її ознаки:

- потреба в самовдосконаленні є набутою ознакою людини, тобто має соціальний характер, формується й набуває свого розвитку під час взаємодії людини з суспільством, із спільнотою, до якої вона належить;

- потреба в самовдосконаленні як суб'єкт-об'єктний феномен характеризується певним рівнем розвитку на певний момент часу, що посилює або послаблює імпульси до діяльності, наявністю ситуацій, які сприяють або не сприяють її задоволенню, та засобами задоволення;

- виникнення потреби в самовдосконаленні, з одного боку, пов'язане з дефіцитом певних елементів або складових у життєдіяльності людини, з іншого боку, сама ця потреба спрямована на усунення цього дефіциту;

- потреба в самовдосконаленні характеризується чіткою спрямованістю на предмет задоволення заради його опанування [5].

Причинами виникнення потреби в самовдосконаленні вважаються: підвищення вимог до себе; захоплення ідеалом, прикладом інших, неспокій через докори сумління; роздуми про власне "Я" та порівняння його з іншими в процесі самоаналізу; становлення самостійності, усвідомлення власних недоліків, критика ззовні, змагання в колективі [6]. Потреба в самовдосконаленні складає основу мотиву, який визначає спрямованість, організованість, активність і стійкість діяльності самовдосконалення. Л.І. Рувінський під мотивами самовдосконалення розуміє спонукальні причини роботи людини над собою, а І.І. Чеснокова виникнення мотиву самовдосконалення розглядає як результат усвідомлення особистістю ступеня розбіжності її реального та ідеального "Я" [7].

Предметом діяльності із самовдосконалення виступає власна особистість, її інтелектуальні, моральні, фізичні якості, думки, почуття, характер стосунків з оточенням.

Для розуміння сутності самовдосконалення важливим є аналіз основних етапів його здійснення. Структурно процес самовдосконалення складається з чотирьох основних логічно взаємопов'язаних етапів:

1) Усвідомлення особистістю власних особливостей, переваг і недоліків та прийняття рішення про самовдосконалення. Процес прийняття такого рішення, як правило, супроводжується глибоким внутрішнім переживанням позитивних та негативних сторін особистості.

2) Планування й вироблення програми самовдосконалення. Цей процес є багатозначним, адже допомагає організувати й упорядкувати роботу над собою. Він пов'язаний з визначенням мети та основних завдань самовдосконалення, з розробкою програми особистісного розвитку.

3) Безпосередня практична діяльність з реалізації поставлених завдань.

4) Самоконтроль та самокорекція діяльності з самовдосконалення. Сутність цього етапу полягає в тому, що особистість постійно тримає в полі своєї свідомості діяльність, спрямовану на самозміни, й на цій основі своєчасно встановлює або запобігає можливим відхиленням від запланованого [7].

Інші дослідники, розглядаючи процес самовдосконалення, виокремлюють такі його складові: самопізнання, самопроєктування, самовиховання, самоосвіта, самоактуалізація [6]. Роль і значення цих компонентів у процесі самовдосконалення особистості по-різному оцінюються дослідниками, проте більшість погоджується в тому, що початком самовдосконалення особистості є процес її самопізнання, в результаті якого формуються унікальні образи – Я-реальне та Я-ідеальне.

Отже, поштовхом до самовдосконалення, як правило, стає усвідомлення індивідом власної недосконалості й прагнення наблизитися до

ідеалу. Тож необхідними внутрішньоособистісними умовами самовдосконалення є певний рівень самосвідомості, зокрема розвинена здатність до рефлексії, сформовані вміння самоспостереження, порівняння тощо.

Усвідомивши власну невідповідність ідеалу, особистість має поставити мету й окреслити конкретний план її досягнення. Самопроекування як окремий вид діяльності в межах самовдосконалення виокремлюється Л.М. Калашніковою, О.І. Івановою. Така діяльність підпорядковується головній меті самовдосконалення особистості, сприяє його ефективності, вирішуючи завдання цілепокладання, планування, пошуку засобів реалізації бажаного образу "Я", передбачення можливих перешкод тощо [6]. Тож наступною умовою успішного самовдосконалення є усвідомлення суб'єктом цілей, завдань і можливостей свого розвитку й саморозвитку, створення власної програми самовдосконалення як послідовності певних етапів, комплексу дій, які приведуть до бажаного результату. Реалізація цієї умови передбачає участь індивіда в самостійній і творчій діяльності.

Основними видами діяльності особистості в напрямку реалізації поставлених завдань самовдосконалення особистості є самовиховання й самоосвіта, в процесі яких відбувається здобуття нових знань, умінь, розвиток тих чи інших якостей за допомогою спеціально визначених прийомів і методів роботи над собою [6].

Завершальною ланкою діяльності самовдосконалення виступає самоконтроль і самокорекція, коли суб'єкт визначає, чи була досягнута поставлена мета самовдосконалення, окреслює нові завдання свого розвитку або коригує ті цілі й завдання, яких не вдалося досягти.

Проведене нами емпіричне вивчення особливостей самовдосконалення підлітків та юнаків виявило виразну вікову динаміку щодо зростання актуальності проблеми самовдосконалення в юнацькому віці й водночас проблему неповного розуміння юнаками й дівчатами його сутності й функцій, обмежений арсенал доступних їм засобів самовдосконалення. Підлітки та юнаки розуміють цей процес досить вузько – як вдосконалення окремих умінь, рис особистості, як правило, з прагматичною метою – вступу до вищого навчального закладу, отримання в майбутньому бажаної професії.

Зазначене цілком природно, оскільки, незважаючи на значне вдосконалення психологічного змісту навчання, педагогічних методів навчання, орієнтація навчально-виховного процесу на розвиток і саморозвиток особистості учня досі не домінує. Унаслідок цього школярі переважно зосереджені на здобутті знань, відтворенні або аналізі навчального матеріалу з різних предметів. Як показує аналіз підручників для учнів 5-11 класів, проведений співробітниками лабораторії психології особистості ім. П.Р. Чамати, лише окремі навчальні предмети спрямовані на розвиток самосвідомості, життєвої перспективи учнів, здатні спонукати їх до самоос-

мислення й самовдосконалення. Тож сказане робить актуальним формулювання психолого-педагогічних умов і розробку спеціальних програм, спрямованих на актуалізацію потреби учнів у самовдосконаленні та навчання їх необхідних засобів самовдосконалення.

Ми згодні з О.М. Єрахторіною в тому, що в сучасній педагогічній практиці очевидним є дисбаланс між навчанням і вихованням, домінують навчальні технології, при цьому недостатньо враховується важлива роль виховання в процесі становлення особистості. А втім, головним є не обсяг знань, а їх поєднання з особистісними якостями, здатність самостійно розпоряджатися ними; освіта заради освіти, заради отримання професійних знань, умінь та навичок мало чого варта без її духовної, гуманістичної складової [3].

Для розв'язання завдань активізації самовдосконалення учнів дослідники пропонують запровадити в навчально-виховний процес школи спеціальні навчальні дисципліни, факультативи або тренінгові програми, що сприятимуть особистісному розвитку школяра. Наприклад, навчальний курс "Основи людинознавства", запропонований Л.В. Батліною, ставить за мету сприяння розвитку Людини в людині, людини як громадянина планети, людини як громадянина суспільства, сприйняття життя як Цілого, пізнання й прийняття оточення, а також власної особистості [8].

О.М. Єрахторіна пропонує запровадити інтегральну навчальну дисципліну "Людинознавство", зміст якої представлений трьома рівноцінними тематичними блоками: 1) знання про людину як природну, біологічну істоту – до цього комплексу можуть ввійти дані всіх наук про людину як живу істоту; 2) знання про людину як соціальну істоту; 3) знання про людину як духовну істоту. При цьому вихідним пунктом у формуванні навчальної програми стає не тільки визнання цілісності людини, а й обґрунтування справжньої цілісності людини на основі інтеграції уявлень про неї як істоту, єдину в своїй природності, соціальності та духовності [3].

Безумовно, ці розробки сприятимуть активізації самовдосконалення учнів, та варто зважати ще й на те, чи використовуються повною мірою інші ресурси педагогічного процесу для активізації самовдосконалення учнів.

Особа з актуалізованою потребою в самовдосконаленні характеризується виразною спрямованістю на гуманістичні цінності, зв'язком мотивів роботи над собою з духовним ядром особистості, стійкістю цілей і завдань самовдосконалення, перетворенням їх на домінанту життєдіяльності, володінням необхідними для самовдосконалення вміннями, усвідомленістю поведінки, спрямованої на самовдосконалення, високим рівнем самостійності й готовності до творчої діяльності. Звичайно, не кожен підліток чи юнак здатний продемонструвати такі якості, й далеко не кожен з них спроможний самостійно досягти цього рівня, тим більше в умовах навчально-виховного процесу, який не спрямований на таке виховання.

Які ж особливості навчально-виховного процесу сприятимуть активізації самовдосконалення учнів? Безперечно, виховні підходи мають ставити за мету створення умов для переходу виховання в самовиховання, самовдосконалення, підтримку й стимуляцію саморозвитку та самовдосконалення учнів на різних вікових етапах, формування віри в себе й оснащення їх необхідними для самовдосконалення уміннями.

До психолого-педагогічних умов активізації самовдосконалення підлітків і юнаків в умовах навчально-виховного процесу можна віднести, насамперед, сприятливі стиль і методи зовнішніх впливів, спрямовані на створення в учнів домінантної установки на самовдосконалення, формування в навчальному закладі цінності самовдосконалення. Стиль і методи психолого-педагогічного впливу мають відповідати поставленій меті активізації самовдосконалення школярів. Тож основними засадами навчально-виховного процесу мають виступати свобода висловлення власних поглядів, взаємоповага, здорова конкуренція, творчість, прагнення оточення (зокрема й педагогів) до самовдосконалення, що сприятиме формуванню домінанти самовдосконалення.

Акцентами у виховному процесі мають стати особистісний підхід, розвиток насамперед моральної сфери особистості як стрижня й основного критерію самовдосконалення особистості, зокрема гуманістичних цінностей, формування вмінь самовиховання й самовдосконалення учнів, сприяння максимальному їх самовираженню, самореалізації, культивування цінності самовдосконалення. Засобом реалізації такого підходу може стати, на нашу думку, використання змісту навчальних дисциплін насамперед гуманітарного циклу ("Основи здоров'я", "Українська література", "Зарубіжна література") для виховання гуманістичних морально-ціннісних ідеалів на прикладі аналізу художніх творів, біографій та поглядів митців. Завдання педагога полягає в тому, щоб навчальний зміст був опрацьований учнем через призму власного сприйняття й емоційно-оцінного ставлення, що забезпечує асиміляцію учнем матеріалу шляхом співвіднесення з власним "Я", сприяє виробленню особистісних моральних критеріїв, усвідомленню суб'єктом власного ідеального "Я".

У процесі навчання важливо формувати пізнавальну мотивацію і мотивацію досягнення, сприяти розвитку творчих здібностей учнів. Поряд із цими мотивами необхідно стимулювати мотиви саморозвитку, самовдосконалення особистості, засновані на усвідомленні й прийнятті моральних цінностей. Для цього діяльність дитини організується не лише як задоволення пізнавальної потреби, а й цілої низки інших потреб саморозвитку особистості.

Важливою умовою активізації самовдосконалення є розвиток самосвідомості учнів, зокрема позитивної Я-концепції, адекватної самооці-

нки, самоповаги. Водночас, поряд з усвідомленням учнем власних позитивних рис, важливо, щоб він чітко бачив свої дефіцити, недоліки та сприймав їх як зони розвитку, що й мотивуватиме його на роботу із самовдосконалення. Оскільки Я-концепція значною мірою визначає саморозвиток особистості, вона виступає важливим регулятором процесів самовиховання, самовдосконалення, джерелом очікування стосовно власної поведінки та самого себе, визначає характер отримання нового досвіду й особливості його інтерпретації, здійснює регуляцію соціальної поведінки особистості, сприяє досягненню суб'єктом внутрішньої узгодженості.

Окрема увага має приділятися роботі в напрямку формування життєвої перспективи учнів, зокрема їх підготовці до життєвого та професійного самовизначення.

Демократизація навчально-виховного процесу виступає необхідною умовою саморозвитку особистості учня. Вона втілюється в свободі вибору, самостійності, задоволенні інтересів і потреб учнів. Для цього в навчально-виховному процесі необхідно організувати широку диференціацію та індивідуалізацію навчання, забезпечити розвиток шкільного самоврядування, підтримку дитячих ініціатив та інших умов для самоствердження й самореалізації особистості дитини.

Навчання виступає засобом розвитку й саморозвитку особистості учня, його усвідомленого керування власним розвитком, що виявляється в побудові й реалізації програм самовдосконалення. При цьому педагогічне керівництво має бути спрямоване на навчання учнів усіх етапів діяльності самовдосконалення – цілепокладання, планування й організації діяльності, що може розгортатися як у навчальній, так і в інших видах діяльності.

Позакласну роботу з учнями варто спрямувати в русло самостійної й творчої діяльності. Така робота може бути організована у формі гуртків, клубів різного спрямування – суспільних, художньо-естетичних, екологічних, науково-дослідних, тренінгів, дослідницьких гуртків, конкурсів, конференцій. Методами мають виступати насамперед активні методи навчання – дискусії, підготовка творчих проєктів, елементи тренінгу.

Висновки. Підбиваючи підсумки дослідження, можна визначити самовдосконалення як вищу форму усвідомленого саморозвитку особистості, що полягає в постійній внутрішній роботі над собою з метою довести свій розвиток до можливої мети відповідно до загальнолюдських духовних цінностей. Основними психолого-педагогічними умовами активізації самовдосконалення підлітків і юнаків є: провідний розвиток моральної сфери особистості, створення в учнів домінантної установки на самовдосконалення; формування цінності самовдосконалення; розвиток самоусвідомлення учнів, активізація їх творчої діяльності; пріоритет методів стимулювання самоактивності учнів, активних методів навчання.

Список використаних джерел

1. Проблема самосовершенствования личности (материалы обсуждения) // Философские науки. – 1988. – № 4. – С. 70-83 ; № 5. – С. 65-76.
2. Лозовой В.А. Человек: Проблемы саморазвития / В.А. Лозовой, О.М. Ерахторина. – Х. : Константа, 2007. – 100 с.
3. Єрахторіна О.М. Самовдосконалення особистості у науковій рефлексії і реалізації біографічних проєктів : [монографія] / Ольга Єрахторіна. – Х. : Вид-во Іванченка І. С., 2013. – 215 с.
4. Боришевський М. Дорога до себе : Від основ суб'єктності до вершин духовності : монографія / М. Боришевський. – К. : Академвидав, 2010. – 416 с.
5. Білоусова Н.В. Формування потреби в самовдосконаленні молодших підлітків у позаурочній діяльності : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / Н. В. Білоусова ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 23 с.
6. Калашникова Л.М. Самовдосконалення як особливий вид діяльності особистості / Л.М. Калашникова, О.І. Іванова // Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г.Сковороди. – Х., 2013. – №43. – С. 73-82.
7. Орішко Н.К. Індивідуально-психологічні та особистісні чинники самовдосконалення в юнацькому віці / Н.К. Орішко // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка. – Т. XV, част. 2. – К., 2013. – 244 с. – С. 156-167.
8. Батліна Л.В. Основи людинознавства: Людина в цілому : навч. посіб. / Л.В. Батліна. – К. : КНТ, 2008. – 329 с.

Spisok vikoristanih dzherel

- 1 Problema samosovershenstvovanyja lychnosti (materyaly obsuzhdenyja) // Fylosofskye nauky. – 1988. – № 4. – S. 70-83 ; № 5. – S. 65-76.
2. Lozovoj V.A. Chelovek: Problemy samorazvytyja / V.A. Lozovoj, O.M. Erahtoryna. – H. : Konstanta, 2007. – 100 s.
3. Jerahtorina O.M. Samovdoskonalennja osobystosti u naukovij refleksii i realizacii biografichnyh proektiv : [monografija] / Ol'ga Jerahtorina. – H. : Vyd-vo Ivanchenka I. S., 2013. – 215 s.
4. Boryshevs'kyj M. Doroga do sebe : Vid osnov sub'jektnosti do vershyn duhovnosti : monografija / M. Boryshevs'kyj. – K. : Akademvydav, 2010. – 416 s.
5. Bilousova N.V. Formuvannja potreby v samovdoskonalenni molodshyh pidlitkiv u pozauruchnij dijal'nosti : avtoref. dys... kand. ped. nauk : 13.00.07 / N. V. Bilousova ; Nac. ped. un-t imeni M. P. Dragomanova. – K., 2010. – 23 s.

6. Kalashnykova L.M. Samovdoskonalennja jak osoblyvyj vyd dijal'nosti osobystosti / L.M. Kalashnikova, O.I. Ivanova // Pedagogika i psihologija : zb. nauk. pr. HNPU im. G.Skovorody. – H., 2013. – №43. – S. 73-82.

7. Orishko N.K. Indyvidual'no-psihologichni ta osobystisni chynnyky samovdoskonalennja v junac'komu vici / N.K. Orishko // Problemy zagal'noi' ta pedagogichnoi' psihologii' : zb. nauk. prac' In-tu psihologii' imeni G.S. Kostjuka NAPN Ukraïny / za red. S.D. Maksymenka. – T. HV, chast. 2. – K., 2013. – 244 s. – S. 156-167.

8. Batlina L.V. Osnovy ljudynoznavstva: Ljudyna v cilomu : navch. posib. / L.V. Batlina. – K. : KNT, 2008. – 329 s.

T.M. Yablonska. Psychological and pedagogical condition of person's self-perfection activation. *It is analyzed in this article phenomenon's essence of person's self-perfection. Self-perfection is considered such a process of conscious, which was controlled by person, purposefully are forming and developing his qualities and abilities. The essential features of self-perfection are its active character, purposefulness and sequence of evolution. It are analyzed requirement's signs in self-perfection; is ascertained that shock to self-perfection is person's awareness the divergences between perfect and real Ego. It is analyzed the process's components of self-perfection: self-knowledge, self-assessment, self-planning, self-training and self-education. Empirically is discovered clear age dynamics of topicality's growth of self-perfection problem in youthful age, and simultaneously incomplete pupils'/students' understanding its essence and function, limited arsenal of available self-perfection tools to them. It is grounded psychological and pedagogical conditions of person's self-perfection activation in teenage and youthful age, separately leading development of person's moral sphere, forming value of self-perfection; development of students' self-awareness, activation of their creative activity; priority of active teaching methods.*

Key words: self-perfection, self-knowledge, self-assessment, self-development, self-education, perfect Ego, real Ego.

Отримано: 2.01.2015 р.

УДК 159.955-053.6

І.П. Якимчук

МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ

І.П. Якимчук. Мотиваційний аспект мисленнєвої діяльності підлітків. *Подано теоретичний аналіз проблеми впливу мотивів на творчу діяльність підлітків. Розглядаються головні підходи до тлумачення взаємозв'язку мотивів та мислення. Аналізуються умови розвитку мотивації мислення школярів, психологічні механізми впливу мотивів на творче мислення, залежність між різними показниками мотивації та творчого мислення, особливості розвитку творчого мислення та мотивації в підлітково-му віці, типи впливу мотивації на процес і результати мислення, динаміку*